

Motion till riksdagen 2025/26:3423

av Jan Riise m.fl. (MP)

Judiskt liv i Sverige

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja judiskt liv i Sverige, bekämpa antisemitism och synliggöra judisk kultur och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en strategi för ett starkt judiskt liv i Sverige bör ges tillräckliga resurser och tydliga mandat och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rollen som nationell samordnare och det mandat samordnaren behöver och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om säkerheten för den judiska minoriteten och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett kunskapslyft för att synliggöra judisk kultur och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ekonomiska förutsättningar och långsiktighet i det offentligas åtaganden och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

När Sverige år 2000 erkände judar som en av Sveriges fem nationella minoriteter och jiddisch som nationellt minoritetsspråk innebar det också ett erkännande av det judiska bidraget till vårt gemensamma svenska kulturarv. Trots detta finns det fortsatt flera hinder som begränsar möjligheterna att leva som jude i Sverige. Det är angeläget att dessa hinder kan övervinnas.

Det offentliga insatser inom ramen för minoritetspolitiken har ofta haft ett stort fokus på språket, vilket inte är helt relevant för den judiska minoriteten. Bakgrunden är att jiddisch för många judar huvudsakligen har en funktion som kulturbärare, snarare än ett vardagsspråk. Därför överensstämmer inte de insatserna till fullo med det behov som finns hos den judiska minoriteten.

Miljöpartiet står upp för judars rättigheter och har under lång tid drivit på för högre ambitioner i minoritetspolitiken och gör det fortsatt. Vi har bland annat gjort stora satsningar på de nationella minoriteternas språk och kultur, men mer måste göras för att synliggöra och främja den särskilda kultur som tillhör judar och stärka dessa gruppers egenmakt och frihet från diskriminering.

Stärk judiskt liv

Idag förekommer få insatser för att stärka judisk kultur och jiddisch i kommuner och regioner. Därutöver finns idag förvaltningsområden för minoritetsspråken finska, meänkieli och samiska och en strategi för romsk inkludering. Det finns dock ingen strategi för att stärka den judiska minoriteten eller något förvaltningsområde för jiddisch. För att säkra fortlevnaden och utvecklingen av judiskt liv i Sverige och kartlägga de hinder och möjligheter som finns för den judiska minoriteten tog Miljöpartiet i regering initiativ till framtagandet av en strategi för judiskt liv. I januari 2024 överlämnade utredningen betänkandet Ett starkt judiskt liv för framtida generationer (SOU 2024:3) med förslag till en nationell strategi för stärkande av judiskt liv i Sverige. Strategin föreslås genomföras under åren 2025–2034 med utgångspunkt i Sveriges internationella åtaganden om skydd för nationella minoriteter och minoritetsspråk. Utredningen har identifierat fem målsättningar för att strategin ska få genomslag och leda till varaktiga förändringar. Bland annat bör en nationell samordnare utses för att leda arbetet med strategin och företrädare för den judiska minoriteten bör involveras i genomförandet.

För Miljöpartiet är det viktigt att rollen som nationell samordnare ges tydliga mandat, inte minst i relation till andra myndigheter, och att strategin omfattar ett arbete för att motverka antisemitism. Det är också viktigt att strategin ges långsiktiga och tillräckliga medel för att kunna genomföras. I enlighet med utredningens förslag tillför Miljöpartiet ytterligare medel till anslag 7:1 för genomförandet av strategin.

Bekämpa antisemitismen

Hatet mot judar finns i vår historia, i högerextrema grupper, i delar av den extrema vänstern och i islamistiska miljöer. Vi ser antisemitism hos vuxna och barn som flytt till Sverige från länder där judehat präglar skolundervisning och statlig propaganda.

Den utbredda antisemitismen i samhället och den bristande tryggheten och säkerheten som finns kring judiska institutioner utgör det största hindret mot judiskt liv i Sverige. Hat och hot mot judiska individer och organisationer gör att många judar upplever otrygghet, oro och rädsla. Den bristande tryggheten och säkerheten begränsar många judars möjligheter att leva ett judiskt vardagsliv och att leva öppet med sin judiska identitet. Det medför svårigheter för judiska organisationer att verka och utvecklas i Sverige och gör det svårare för judisk kultur att utövas. De säkerhetsarrangemang som de judiska institutionerna själva behöver ombesörja är kostsamma och tar resurser från annan verksamhet.

Att den judiska minoriteten ska kunna känna sig trygg och säker utgör en bottenplatta för judiskt liv i Sverige. Det gäller inte minst för barn och unga. Miljöpartiet är bekymrat över det läge som råder just nu, där den judiska minoriteten i Sverige befinner sig i en allt sämre situation rent säkerhetsmässigt. I regering har vi därför arbetat aktivt för att göra läget för judiska församlingar i Sverige säkrare. Det straffrättsliga skyddet mot hatpropaganda på rasistiska grunder är starkt i Sverige, dock finns det anledning att se över förstärkningar.

Föreningen Judisk Ungdom i Sverige pekar i en nyligen publicerad rapport, ”Vi är inte välkomna här”, på den ökade otrygghet många av dem känner på svenska lärosäten. Det handlar bland annat om ett upplevt glapp mellan vilka händelser som faktiskt uppmärksammas, t ex sådana som polisanmäls, och andra som inte leder till någon åtgärd, men som kan skada och såra likväl. Föreningen föreslår bland annat utökade satsningar på dialog och kommunikation liksom på kompetenshöjande insatser om antisemitism för anställda och verksamma inom universitetsvärlden.

Synliggör judisk kultur och judisk organisering

Synligheten för jiddischkulturen och jiddisch är i vissa fall mer komplex än för många andra minoritetsspråk då det bland många personer med judisk bakgrund finns en oro för den egna säkerheten som kan motverka benägenheten att öppet visa sin judiska identitet. Det är därför angeläget att satsningar görs på att främja och synliggöra jiddisch som ett nationellt minoritetsspråk samt att synliggöra judiskt kulturliv. Idag är dessvärre allmänhetens kunskap om judisk kultur, traditioner och historia låg, vilket påverkar den judiska minoritetens upplevelse av att inkluderas i samhället och möjlighet att leva öppet med sin judiska identitet. Detta beror bland annat på den bristande tillgången till ett levande judiskt kulturliv och kulturarv. I Stockholm finns ett rikt judiskt kulturutbud, medan det i övriga Sverige är betydligt mer begränsat. Vidare saknas det litteratur på svenska som beskriver judiskt liv och traditioner och som kan läsas av barn och ungdomar eller användas i förskolan och skolan. Det försvårar i sin tur kunskapsöverföringen till yngre generationer. För att synliggöra judisk kultur verkar Miljöpartiet för ett kunskapslyft om de nationella minoriteternas språkliga och kulturella rättigheter bland tjänstepersoner och offentligt anställda samt för att säkra tillräcklig finansiering för att resursbiblioteken ska kunna genomföra sitt uppdrag.

Att skapa goda förutsättningar för judisk organisering är en framtidsfråga för att bibehålla och stärka möjligheterna till judiskt liv. Församlingar, föreningar och skolor spelar en central roll i det judiska vardagslivet genom att erbjuda religiösa tjänster, kultur- och fritidsaktiviteter, utbildningar, barn- och ungdomsverksamhet samt sociala tillställningar. De har dessutom fått en allt viktigare roll som kanal för att föra över judisk identitet, kunskap och kultur, i synnerhet till barn och unga. För att åstadkomma detta behövs bland annat goda ekonomiska förutsättningar och långsiktighet i det offentligas åtagande. De nationella minoriteterna ska stå självständiga i förhållande till staten. Det innebär att efter att vissa demokratiska grundregler har uppfyllts ska organisationerna själva få bestämma vad deras resurser ska användas till. Det måste i högre utsträckning säkerställas att EU-bidrag, öronmärkta för att stärka nationella och etniska minoriteter, går direkt till minoritetsorganisationer istället för via medlemsstaterna.

Mats Berglund (MP)

Camilla Hansén (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Nils Seye Larsen (MP)

Ulrika Westerlund (MP)

Jacob Risberg (MP)

Janine Alm Ericson (MP)